

Αθήνα, 14 Ιουνίου 2012
Αρ. Πρωτ.: 10

ΠΡΟΣ:

Βλ. Πίνακα Αποδεκτών

ΘΕΜΑ: Εκπόνηση μελετών για το πρόγραμμα με τίτλο «Ανασυγκρότηση του κέντρου της Αθήνας με άξονα την οδό Πανεπιστημίου» με δαπάνη του Κοινοφελούς Ιδρύματος Αλέξανδρος Σ. Ωνάσης (ΚΙΑΣΩ).

Με αφορμή τη διοργάνωση και χρηματοδότηση Ευρωπαϊκού αρχιτεκτονικού διαγωνισμού από το ίδρυμα Ωνάση με θέμα την ανασυγκρότηση του κέντρου της Αθήνας με άξονα την οδό Πανεπιστημίου και λαμβάνοντας υπόψη τα εξής:

- Την προκήρυξη του διαγωνισμού όπως δημοσιεύθηκε στον ιστότοπο www.rethinkathenscompetition.org στις 21/5/2012
- Την 22187/4-5-2012 ΚΥΑ Υπουργών Π.Ε.Κ.Α. και ΥΠΥ.ΜΕ.ΔΙ. (ΦΕΚ 1648/Β'/11-05-2012)
- Τον Ν. 2092/1992 (ΦΕΚ 180/Α') «Για την κύρωση Σύστασης UNESCO που αφορά σε διεθνείς Αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς»
- Την Υ.Α. «Νέο πλαίσιο διενέργειας των αρχιτεκτονικών διαγωνισμών και γενικά των διαγωνισμών μελετών με απονομή βραβείων» (αρ. πρωτ. Οικ.26804/16.6.2011, ΦΕΚ 1427/Β'/2011)

θα θέλαμε να διατυπώσουμε τις παρακάτω επισημάνσεις και απόψεις του Συλλόγου Ελλήνων Μηχανικών Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης:

Α) Όσον αφορά τη διαδικασία του διαγωνισμού

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 14 παρ. 5,6,7, του Ν.3316/2005, αλλά και δήλωση του ίδιου του Προέδρου του ιδρύματος Ωνάση¹, πρόκειται για **Διεθνή** διαγωνισμό και όχι απλά Ευρωπαϊκό. Οι Διεθνείς Αρχιτεκτονικοί και Πολεοδομικοί διαγωνισμοί, κατ' εξουσιοδότηση της UNESCO, διενεργούνται υπό την αιγίδα της Διεθνούς Ένωσης Αρχιτεκτόνων (Δ.Ε.Α ή U.I.A) με τις σχετικές συστάσεις να έχουν ενσωματωθεί στην ελληνική νομοθεσία στο Ν. 2092/1992 (ΦΕΚ 180/Α'). Βάσει του νόμου αυτού (§ II.3) «οι όροι ενός διεθνούς διαγωνισμού θα πρέπει να συντάσσονται σε συνεργασία με τη Διεθνή Ένωση Αρχιτεκτόνων» και να συμμετέχουν αρχιτέκτονες, **πολεοδόμοι** ή ομάδες ειδικών επικεφαλής των οποίων είναι αρχιτέκτονες ή **πολεοδόμοι**. Θα θέλαμε επομένως να μας πληροφορήσετε για ποιο λόγο δεν τηρήθηκε η παραπάνω διαδικασία και αν θέτει προβλήματα εγκυρότητας για το διαγωνισμό.

Παρόλο που στην προκήρυξη ενσωματώνεται ο χαρακτηρισμός του «αξιόλογου τεχνικού έργου» σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 2 της υπ' αρ. πρωτ. οικ. 26804/16-6-2011 απόφασης του Υ.Π.Ε.ΚΑ, εντούτοις παραλείπεται η περαιτέρω αναφορά του τομέα του έργου σύμφωνα με την παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου. Ως απόρροια της παράληψης αυτής το έργο δεν κατατάσσεται άμεσα και ρητά σε κάποια από τις δύο κατηγορίες μελετών (**α. Αρχιτεκτονικές μελέτες κτηριακών έργων και έργων διαμόρφωσης ελεύθερων χώρων, β. Πολεοδομικές και χωροταξικές μελέτες όπου εντάσσονται οι μελέτες ιδεών για την στρατηγική ανάπτυξη ιδιαίτερης σημασίας περιοχών**).

¹ Συνέντευξη στο περιοδικό Athens Voice, τεύχος 389, 25/4/2012.

Ως Σύλλογος θεωρούμε ότι η εκπλήρωση των στόχων του έργου, όπως καταγράφονται στο άρθρο 4 της προκήρυξης, το εύρος της περιοχής μελέτης και των άμεσων επιδράσεων, το πολυσύνθετο πρόβλημα της ανασυγκρότησης του κέντρου και των προτεινόμενων χρήσεων επιτάσσουν την ένταξη του έργου στην κατηγορία «β». Θα έπρεπε επομένως να προκηρυχθεί ένας «Διεθνής Πολεοδομικός Διαγωνισμός», που να περιλαμβάνει το σύνολο του υπερτοπικού κέντρου του Δήμου Αθηναίων, σε στενή συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων επιστημονικών ειδικοτήτων. Στο πλαίσιο αυτό η αρχιτεκτονική μελέτη είναι υποστηρικτική σε μια διαδικασία στρατηγικής θεώρησης από «πάνω προς τα κάτω».

Εντούτοις το έργο μελετάται αποσπασματικά, το πολεοδομικό και κυκλοφοριακό κομμάτι τίθεται σε δεύτερη μοίρα, ενώ η υποστηρικτική **πολεοδομική μελέτη** της παραγράφου 6.2 της προκήρυξης είναι η μόνη που δεν περιλαμβάνεται στον πίνακα ενδεικτικών αμοιβών της παραγράφου 10.8.

Θα πρέπει επιπλέον να τονίσουμε ότι με τον τρόπο που διατυπώθηκαν τα κριτήρια συμμετοχής στο διαγωνισμό καθώς και με την επιλογή των συγκεκριμένων κατηγοριών μελετών (6 & 7) αποκλείονται από το διαγωνισμό οι Μηχανικοί Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΜΧΠΠΑ) ως αυτοτελή ειδικότητα και η συμμετοχή τους τίθεται στη βούληση συνεργασίας του εκάστοτε συμμετέχοντα.

Β) Όσον αφορά το έργο

Το κέντρο της Αθήνας έχει ιδιαίτερα σύνθετα προβλήματα (όπως εγκληματικότητα, μείωση πληθυσμού, συρρίκνωση οικονομικών δραστηριοτήτων, κοινωνικές εντάσεις κλπ.). Άποψη του Συλλόγου Ελλήνων Μηχανικών Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΣΕΜΠΧΠΑ) είναι ότι η αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών θα πρέπει να εδράζεται στη λογική της **ολοκληρωμένης αστικής ανάπτυξης** που θα αποσκοπεί στην αναβάθμιση του κέντρου με εκσυγχρονισμό των υπαρχουσών δραστηριοτήτων αλλά και με τον εμπλουτισμό τους με νέες, μητροπολιτικού χαρακτήρα, με αντιμετώπιση της ανεργίας, προστασία του περιβάλλοντος, δράσεις που θα αφορούν και ιδιωτικούς χώρους και θα κινητοποιούν τον ιδιωτικό τομέα κλπ. και όχι σε έργα φυσικού εξωραϊσμού, φυτεύσεων και πεζοδρομήσεων.

Ειδικότερα:

1) Οικονομικές επιπτώσεις

Το Δημόσιο καλείται να επωμιστεί ένα έργο συνολικού προϋπολογισμού 225.000.000 € (ανάπλαση & επέκταση του Τραμ), σε μία πολύ δύσκολη οικονομικά συγκυρία. Παράλληλα κανείς δεν εγγυάται ότι δε θα απαιτηθούν περαιτέρω μελέτες την ίδια στιγμή που το Ίδρυμα Ωνάση δεν αναλαμβάνει καμία ευθύνη για την πληρότητα ή την επάρκειά τους (άρθρο 11 της ΚΥΑ). Από τη μέχρι τώρα εμπειρία δε διαφαίνεται η οικονομική βιωσιμότητα της επένδυσης (π.χ. συντήρηση) τόσο σε επίπεδο ανάπλασης όσο και στα έργα επέκτασης του Τραμ.

Επιπλέον, δεν υπάρχει καμία απολύτως τεκμηρίωση για τα οικονομικά αποτελέσματα που αναμένεται να επιφέρει η παρέμβαση σε ότι αφορά την απασχόληση και την τοπική και υπερτοπική οικονομία, ούτε καν σε επίπεδο στοχοθεσίας, ώστε να υπάρχει μέτρο αξιολόγησης της επιτυχίας της στρατηγικής της παρέμβασης. Η έλλειψη αυτή είχε εντοπιστεί από τον Σύλλογο και σε επίπεδο πρότασης Ρυθμιστικού Σχεδίου της Αθήνας αλλά φαίνεται ότι αφορά μια συνολική έλλειψη στην αξιολόγηση και επιλογή χωρικών στρατηγικών και πολιτικών στην Ελλάδα.

2) Χρήσεις γης

Ο χαρακτήρας της οδού Πανεπιστημίου επί του παρόντος είναι ως επί τω πλείστον η εξυπηρέτηση λειτουργιών τριτογενούς επιπέδου (τράπεζες, καταστήματα), όπως είναι αναμενόμενο για το διοικητικό κέντρο μιας πόλης. Εντούτοις οι λοιπές χρήσεις πολιτισμού και αναψυχής κατά μήκος ή στους τριγύρω δρόμους επιτρέπουν την πολύ-λειτουργική διάσταση του χώρου με περιθώρια ενδυνάμωσης.

Η πρόθεση πεζοδρόμησης θέτει ευθέως τον κίνδυνο της μετάλλαξης των χρήσεων προς πιο εμπορικές δραστηριότητες. Αντίστοιχες περιπτώσεις του εξωτερικού ανέδειξαν τις συνέπειες μιας τέτοιας μεταστροφής. Οι αυξημένες τιμές των ακινήτων, εξαιτίας της υπεραξίας που επέφεραν οι πεζοδρομήσεις, είχαν σαν αποτέλεσμα την αύξηση των ενοικίων των καταστημάτων και την επακόλουθη φυγή των μικρομεσαίων εμπόρων που δεν μπορούσαν να ανταπεξέλθουν οικονομικά.

Ένα άλλο ζήτημα που ενδεχομένως θα πρέπει να επανεξεταστεί είναι ο τρόπος και οι προϋποθέσεις συνύπαρξης του αυτοκινήτου με την πεζή μετακίνηση. Στο εξωτερικό η ιδέα αυτή επαναπροσδιορίζεται² καθώς χάρη στο αυτοκίνητο εξασφαλίζεται η συνέχεια της ζωής στο κέντρο ιδιαίτερα κατά τις βραδινές ώρες (βλ. την περίπτωση της La Rambla στη Βαρκελώνη, όπου επιτράπη η κίνηση του αυτοκινήτου με την ενσωμάτωση ενός σύγχρονου εποπτικού μηχανισμού ελέγχου των εισερχόμενων οχημάτων, τεχνολογίας ANPR - Automatic Number Plate Recognition³).

3) Κοινωνικές επιπτώσεις

Οι κοινωνικές επιπτώσεις του έργου θα έπρεπε κατά τη γνώμη μας να επεκτείνονται και να αναλύονται σε πιο ευρεία βάση πέρα από τα οφέλη της μετακίνησης σε ένα πεζόδρομο⁴. Με άλλα λόγια θεωρούμε ότι δε διασφαλίζεται η ανάσχεση της υποβάθμισης του κέντρου, δηλαδή η αποφυγή επέκτασης της άσχημης εικόνας και των τεράστιων προβλημάτων του προς την Πανεπιστημίου.

Σε άλλες χώρες του εξωτερικού, για την προώθηση αντίστοιχων παρεμβάσεων οργανώθηκε εκ των προτέρων μια ολοκληρωμένη διαδικασία διαβούλευσης με τη συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων μερών πριν την προώθηση οποιασδήποτε λύσης. Στην περίπτωση του Vauxhall Cross του Λονδίνου, έπρεπε να αποδειχθεί ότι ήταν δυνατή η μείωση της κυκλοφορίας κατά 20% σε διατομές οδών της περιοχής για να εγκριθεί από τις τοπικές αρχές το έργο. Τα παραπάνω γεγονότα αποτελούν παραδείγματα καλών πρακτικών και καταγράφονται στο ένα από τα δύο ερευνητικά προγράμματα⁵ που περιλαμβάνονται στα «έχοντας υπόψη» της υπ. αρ. πρωτ. οικ. 22187/4-5-2012 ΚΥΑ Υπουργών Π.Ε.Κ.Α. και ΥΠΥ.ΜΕ.ΔΙ.

Επομένως ο ανοιχτός δημόσιος διάλογος με τη συμμετοχή επιστημονικών και τοπικών φορέων ή οργανώσεων θεωρείται απαραίτητος για την προώθηση μιας ολοκληρωμένης και σωστά σχεδιασμένης παρέμβασης. Δυστυχώς κάτι τέτοιο δεν πραγματοποιήθηκε μέχρι την έναρξη του διαγωνισμού αν και η σύσταση αντίστοιχης επιτροπής προβλέπεται ρητά από το άρθρο 8 του από 04/03/2011 Μνημονίου Συνεργασίας μεταξύ ΥΠΥΜΕΔΙ, ΥΠΕΚΑ, ΥΠΠΟΤ, ΟΡΣΑ, ΕΑΧΑ Α.Ε., ΑΤΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ Α.Ε. και ΟΑΣΑ.

4) Παρακολούθηση της εφαρμογής

Τέλος, δεν προβλέπεται σε επίπεδο διαδικασίας και με δεδομένη την έλλειψη Ρυθμιστικού Σχεδίου για την Αθήνα καμία έννοια παρακολούθησης της εφαρμογής της παρέμβασης και απουσιάζει κάθε ρύθμιση για τη «λογοδοσία», η οποία αφορά όχι μόνο τον προσδιορισμό των αρμόδιων οργάνων εφαρμογής των παρεμβάσεων αλλά των συνεπειών στη διοίκηση σε περίπτωση μη εφαρμογής ή ελλιπούς εφαρμογής των προβλέψεων του σχεδιασμού.

Γ) Επίλογος

Αποψη του Συλλόγου Ελλήνων Μηχανικών Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης είναι ότι η ανασυγκρότηση του κέντρου της Αθήνας είναι συνυφασμένη με ένα σύνολο πολιτικών τοπικού και εθνικού επιπέδου,

² <http://www.independent.co.uk/news/pedestrianised-towns-say-we-want-cars-1122452.html>

³ http://www.civitas-initiative.org/index.php?id=79&sel_menu=35&measure_id=40

⁴ Σελ. 19 του ερευνητικού προγράμματος «Διερεύνηση της δυνατότητας αποκλειστικής χρήσης της λεωφόρου Πανεπιστημίου από δημόσιες συγκοινωνίες»

⁵ Σελ 21. του ερευνητικού προγράμματος «Διερεύνηση της δυνατότητας αποκλειστικής χρήσης της λεωφόρου Πανεπιστημίου από δημόσιες συγκοινωνίες»

πέρα από τις όποιες εστιασμένες παρεμβάσεις αστικού εξωραϊσμού, των οποίων η αποτελεσματικότητα είναι περιορισμένη ή/και αρνητική. Έχοντας ως παρακαταθήκη την πρότυπη εικόνα του κέντρου κατά τη διάρκεια των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004, όπου καμία πεζοδρόμηση δεν είχε πραγματοποιηθεί, ας αναλογιστούμε όλοι ως επιστήμονες τις προτεραιότητες και την αποτελεσματικότητα των προτεινόμενων παρεμβάσεων λαμβάνοντας υπόψη και τη δύσκολη περίοδο που βιώνουμε. Ο χώρος δεν αποτελείται μόνο από κτήρια, πλατείες και δρόμους, αλλά πρωτίστως από ανθρώπους και κοινωνικές σχέσεις που δεν αποτυπώνονται σε προπλάσματα και μακέτες.

Αξιότιμοι κ.κ.,

Μετά από 20 χρόνια παρουσίας στην αγορά εργασίας επιθυμούμε να έχουμε τη δυνατότητα να ασχολούμαστε επαγγελματικά με το αντικείμενο το οποίο έχουμε σπουδάσει, ανεμπόδιστα, χωρίς περιορισμούς και ρυθμίσεις οι οποίοι είναι προσαρμοσμένοι σε παγιωμένα συμφέροντα. Κατά συνέπεια αιτούμαστε:

α) την επανεξέταση των όρων και προϋποθέσεων υλοποίησης του συγκεκριμένου διαγωνισμού,

β) την εξασφάλιση της ενσωμάτωσης των αρχών της «ολοκληρωμένης αστικής αναγέννησης» (βλ. Δελτίου Τύπου 22/06/2011 του ΣΕΜΠΧΠΑ για μια Σύγχρονη Αντίληψη Αστικής Αναγέννησης και σχετική επιστολή προς του Υπουργούς και τους Γ.Γ. ΠΕΚΑ) στο σχεδιασμό παρεμβάσεων αυτού του είδους, όπως συμβαίνει σε όλα τα σύγχρονα κράτη της Ευρώπης για τη διασφάλιση και οικονομικών και κοινωνικών παραμέτρων που θα δώσουν τη δυνατότητα ουσιαστικής αναζωογόνησης και ανάπτυξης αντί για τη μεμονωμένη αντιμετώπιση των σύνθετων προβλημάτων των πόλεων με γνώμονα μόνο την αισθητική του τοπίου.

Οι κ.κ. Υπουργοί στους οποίους απευθύνεται η παρούσα, παρακαλούνται για τη διασφάλιση της ισότιμης συμμετοχής των ΜΧΠΠΑ στο διαγωνισμό από την υπηρεσία της οποίας προΐστανται, όπως υπαγορεύεται από τις αρχές της ελευθερίας στην άσκηση επαγγέλματος, της ίσης μεταχείρισης και της ισονομίας.

Οι Γενικοί Γραμματείς, στους οποίους απευθύνεται η παρούσα, παρακαλούνται να προβούν στις κατάλληλες ενέργειες ώστε να διασφαλιστεί η εγκυρότητα του διαγωνισμού και της διαδικασίας και να προωθήσουν κατάλληλα σχέδια αποφάσεων για την ενσωμάτωση των αρχών της «ολοκληρωμένης αστικής αναγέννησης» στις αστικές παρεμβάσεις.

Δεδομένου του άμεσου ενδιαφέροντος του θέματος για τα μέλη του Συλλόγου μας, τα δικαιώματα των οποίων καλούμαστε να προασπίσουμε, παρακαλούμε να μας ενημερώσετε σχετικά με την εξέλιξη της παρούσας αίτησης και των σχετικών σας ενεργειών.

Με εκτίμηση,

Η Πρόεδρος του Δ.Σ.

Η Γεν. Γραμματέας του Δ.Σ.

Ιωάννα Δούνια

Αιμιλία Αλεξανδροπούλου

ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΠΟΔΕΚΤΩΝ:

1) ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ

Αμαλιάδος 17, Τ.Κ. 11523 Αθήνα

Υπόψη: α) **Γραφείο Υπουργού κου Γ. Τσάλτα**

Fax: 210 6969701, E-mail: secmin@prv.ypeka.gr

β) **Γ.Γ. ΥΠΕΚΑ κ. Α. Αλεξόπουλο**

Fax: 210 6425300, E-mail: gensec@prv.ypeka.gr

γ) **Γ.Γ. Χωροταξίας και Αστικού Περιβάλλοντος κα Μ. Καλτσά**

Fax: 210 6452537, E-mail: gramchora@prv.ypeka.gr

2) ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΠΟΔΟΜΩΝ, ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΔΙΚΤΥΩΝ

Χαρ. Τρικούπη 182, Τ.Κ. 10178 Αθήνα

Υπόψη: α) **Γραφείο Υπουργού κου Σ. Σιμόπουλου**

Fax: 210 6508024, E-mail: yp-gr@yme.gov.gr

β) **Γ.Γ. Δημοσίων Έργων κ. Ι. Οικονομίδη**

Fax: 210 6426836, E-mail: ggdegen@otenet.gr

ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΗ:

1) Ίδρυμα Ωνάση (ΚΙΑΣΩ)

Λεωφόρος Αμαλίας 56, Τ.Κ. 105 58 Αθήνα

Υπόψη: Προέδρου, κου Α. Παπαδημητρίου

Fax: 210 3713013

E-mail: contact@onassis.gr

2) Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος (ΤΕΕ)

Νίκης 4, Τ.Κ. 102 48 Αθήνα

Υπόψη: Προέδρου, κου Χ. Σπίρτζη

Fax: 210 3222504

E-mail: gramproedrou@central.tee.gr

3) Οργανισμός Ρυθμιστικού Σχεδίου και Προστασίας Περιβάλλοντος Αθήνας (ΟΡΣΑ)

Πανόρμου 2, Τ.Κ. 115 23 Αθήνα

Τ.Θ. 16813

Υπόψη: Προέδρου, κας Π. Μπάτσου

Fax: 210 6464365, 210 6448091

E-mail: grammateia@organismosathinas.gr

president@organismosathinas.gr

4) ΕΑΧΑ Α.Ε.

Λυκούργου 17, Τ.Κ. 105 52 Αθήνα

Τηλ.: 210 5200300, 210 5200400

Fax: 210 5230155

E-mail: info@astynet.gr